

Impressies van de Mahler III onder Daniele Gatti (repetitie en concert van 15 januari)

Het was een mooi gebaar van de Vrienden van het Concertgebouw Orkest dat wij naar de repetitie van de Mahler III mochten. Eigenlijk een besloten ‘voorstelling’, maar met een kleine opening voor ons! En wat hebben we een prachtige avond mee kunnen maken. Een hele symfonie, opgeknipt in twee delen met een langere pauze tussen de delen 1 en 2 tot 5 dan Mahler voorschrijft en dat nog wel gelardeerd met koffie of wijn...

We begonnen met het vrouwen- en kinderkoor, nu zonder de altsolo; als je goed luisterde hoorde je een soort gemompel bij Gatti voor de missende noten. Het vrouwenkoor had er zin in en ging op volle kracht de zaal in. De kinderen werden een beetje ondergesneeuwd en gelukkig trok Gatti meteen ‘aan de bel’ (overigens nieuwe bellen bij het orkest) en liet de dames met een matig maar mooi geluid zingen. Nu was alles in balans. Daarna het eerste deel, wat vaak door mensen als heel lang (sommigen spreken zelfs van langdradig) wordt ervaren, maar daar was hier geen sprake van. Wat een weelde aan tempo- en kleurwisselingen, wat een visie en vooral: wat een aantal middenstemmen, die vaak worden ‘weggedrukt’ om de lange melodielijnen te laten prevaleren. Dit gold overigens voor de hele symfonie, alles was hoorbaar alsof je naar een schilderij keek met verschillende verflagen. Tessa Schlüter maakte een mooie vergelijking met het pointillisme in de schilderkunst. Ik zag het meer als een laat schilderij van Gogh met brede streken en vooral ook felle kleuren met veel zon. Want zonnig is het eerste deel in haar marsgedeelten, maar wat treurig zijn toch de fragmenten met de trombone(s), de soli meesterlijk gespeeld door Jörgen van Rijen. Tranen springen je in de ogen als dit klaaglied klinkt. Gelukkig dat het vrolijke ‘Gesindel’ ons in volle vaart dit deel uitstuurt.

Door alle extra lagen die Gatti legde kreeg ik als eigenlijk nooit tevoren zo duidelijk het beeld van het grote plein in Iglau, waar de verschillende militaire bands door elkaar en met elkaar speelden. De muziek kwam, door haar verschillende kleuring en sterkten, echt van alle kanten, daarbij zeker geholpen door de akoestiek van het Concertgebouw, die voor Mahlers muziek gemaakt schijnt te zijn. Zelfs in de ff momenten lijken de muren te wijken om plaats te maken voor nog meer moois! Nog een slotopmerking over dit deel : Schwer is bij Gatti meteen ook fysiek zichtbaar. Met duwende schouders en armen sommeert en suggereert hij een zwaarte in de muziek.

Na de pauze heerlijke bloemen en boertige dieren (ook in de mimiek en lichaamstaal van Gatti duidelijk voor te stellen) , die ademloos, met ons, luisteren naar de posthoorn. Zo zuiver en mooi begeleid ‘op afstand’, maar hier is toch een kanttekening te maken. De posthoorn klonk mij te eenvormig qua volume. De postiljon komt en gaat en dat dien je ook zo te horen, de ‘tune’ moet als het ware verdwijnen in het niets. Hier stond de postiljon geparkeerd en bleef staan, jammer, maar het werd wel mooi ondervangen doordat hij ‘verdween’ in de hoorns.

Magistraal was het moment waarop de ‘sjofars’, vlak voor het einde, hun roep laten horen. En ook hier waren er visioenen, oudtestamentische visioenen van de roep vanuit een andere wereld, zoals dat ook in de tweede symfonie het geval is. (In het concert van donderdag was dit moment nog aangrijpender, het werd wat langer getrokken en had daardoor nog meer impact). Zo moet ook Nietzsche zijn Zarathustra hebben gezien, de profeet die een nieuwe wereld voorspelde, en met zijn “O Mensch! Gib Acht” de mens een wereld met ‘Lust’ in plaats van met ‘Weh’ voorspiegelde. Mysterieus is zijn boodschap en ook misterieus zet het vierde deel in, een logisch vervolg op de aankondiging in de ‘sjofars’. Gefluisterd werd er, je kon het begin haast niet waarnemen tot daar ineens de prachtige stem van Christianne Stotijn (die er nu wel was!) haar “O Mensch! Gib Acht!” (met een mooie ‘sch’ aan het eind en een nog mooiere ‘t’!) vanuit een positie naast het koor, dus bijna ‘binnen’ het orkest, weerklonk.

Wat heeft ze toch een mooi Mahler timbre en wat begrijpt ze de tekst goed. Vooral het 'vergeh' in het 'Weh spricht vergeh' kreeg een bijzondere lading door een korte cesuur voor 'vergeh' en dan het woord met nadruk, klasse!

Met vrolijk gebimmel komen de engelen aan bod met hun nieuwe klokken, die 'als een klok' klinken. Dames en kinderen nu met Stotijn. Hier kon Gatti zijn liefde voor de tempowisselingen uitleven, koren snel, solist in vertraging, mooi was dat.

En toen gingen we ons allemaal opmaken voor de vuurproef: hoe zou het Adagio gaan klinken? Al meteen bij de inzet en het uitwaaiëren in de strijkers bleek dat in deze langzame delen de grootste kracht van Gatti zit. Zo intens en gedreven hoorden wij destijds de finale van de Negende.

Alsof ze samen in een web zaten vloeiden de strijkersklanken in elkaar over. Steeds verder voerde Gatti de spanning op, publiek even intens luisteren en oplettend als de orkestleden. Op onnavolgbare wijze wist hij cesuren als adempauzes aan te brengen zonder dat de spanning verslapt.

En toen de koperblazers, de een na de ander, zich schaarden bij de rest vulden zich bij menigeen om mij heen de ogen met tranen. Dat doet Mahler, maar dat doet ook het orkest onder zijn a.s. nieuwe chef. Tijdens het concert van donderdag was het tempo van de laatste maten (met de pauken) nog trager dan tijdens de repetitie, maar wat een impact had dat. Een langere pauze deed iedereen naar adem snakken: wanneer begint het... En daar waren dan die slotmaten, Wagneriaans in het koper en met de bekende 'wandel' kwart van Bruckner en Mahler in de pauken. Wat een symfonie en wat een avond. Donderdag rees het publiek als een man op en juichte, maar niet te vroeg. Dwingend hield Gatti zijn handen hoog om zo de muziek de kans te geven uit te klinken en de emotie even de persoonlijk ruimte te geven zonder dat er een eerste, voortijdig, bravo weerklonk.